

Úloha ŠOP SR pri obnove pozdĺžnej a laterálnej
konektivity vodných tokov | *The role of SNC of the
SR in restoring of the longitudinal and lateral
connectivity of rivers*

Mgr. Juraj Hajdú, PhD.

Štátna ochrana prírody SR/State Nature Conservancy of the SR

Seminár MDMR, VÚVH, Bratislava, 20. apríl 2018

Zakotvenie úloh v štatúte/pracovnej náplni ŠOP SR

ŠOP SR - zabezpečuje úlohy na úseku ochrany prírody a krajiny, podľa ustanovení zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov. Z činností, ktoré zabezpečuje sa predmetnej problematiky týkajú najmä:

- spracovávanie koncepčných a metodických materiálov, podklady pre právne predpisy,
 - odborné stanoviská pre orgány OP, pre posudzovanie vplyvov,
 - odborná starostlivosť o osobitne chránené časti prírody a krajiny,
- sledovanie stavu a dodržiavania podmienok ochrany, revízie a štátny dozor,
 - projekty na ochranu biodiverzity a ekologickú optimalizáciu krajiny,
- monitorovanie stavu a zmien biotopov, populácií druhov európskeho a národného významu,
 - návrh opatrení na zachovanie a zlepšenie ich priaznivého stavu,
- úlohy vyplývajúce z medzinárodných dohovorov a smerníc ES v oblasti ochrany prírody a krajiny

Zákon č. 543/2002 Z.z. - § 4, ods. 6) a 7):

- (6) **Každý**, kto buduje **vodnú stavbu**, ..ktorá môže ohroziť zabezpečenie priaznivého stavu ochrany populácií druhov živočíchov v ich prirodzenom areáli v dôsledku narušenia alebo obmedzenia ich migračných trás, **je povinný** použiť také riešenie, ktoré zachováva migračnú priechodnosť. Za týmto účelom **je povinný na vlastné náklady vykonať opatrenia umožňujúce migráciu živočíchov** v miestach, ktoré sa križujú s ich migračnými trasami, a to zriadenie vhodných stavebných konštrukcií alebo technických zariadení a zabezpečenie ich funkčnosti.
- (7) Ak je prevádzkou vodnej stavby ..ohrozené zabezpečenie priaznivého stavu ochrany populácií druhov živočíchov v ich prirodzenom areáli v dôsledku narušenia alebo obmedzenia ich migračných trás, môže orgán ochrany prírody po dohode s príslušným orgánom štátnej správy rozhodnúť, aby vlastník alebo správca vodnej stavby alebo líniovej stavby na vlastné náklady vykonal opatrenia na obnovu migračnej priechodnosti podľa odseku 6.

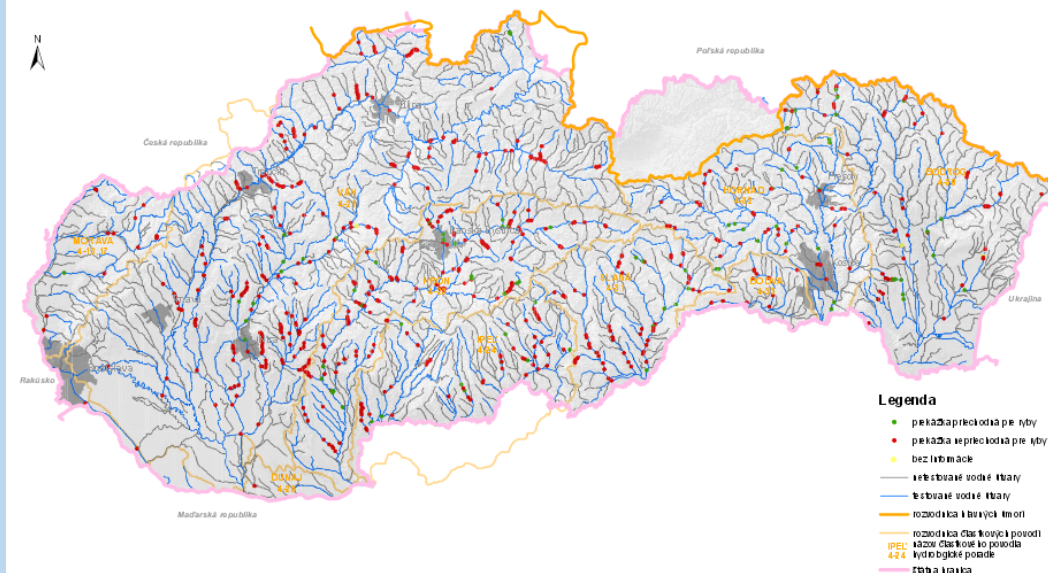
Zakotvenie v PHÚ ŠOP SR 2018 - Rámcová smernica o vodách (RSV)

- spolupráca pri implementácii RSV a Vodného plánu Slovenska
- spolupráca so sekciou vôd MŽP SR, rezortnými a ostatnými organizáciami
- spolupráca s SVP, š.p. pri **spriechodňovaní migračných bariér** a riešenie **laterálnej konektivity na vodných tokoch**, terénne obhliadky, konzultácie, vyjadrenia k projektom, pracovné stretnutia atď.
- získavanie podkladov pre testovanie vodných útvarov VÚVH a návrhy opatrení
- **kontroly existujúcich rybovodov** v zmysle požiadaviek Metodického usmernenia MŽP SR

Identifikácia migračných bariér a priorít ich spriechodnenia

- ✓ Celkovo sa ŠOP SR zaoberala hodnotením viac ako 1100 bariér;
- ✓ stanovenie priorít spriechodňovania bariér na tokoch v spolupráci s SVP, SRZ, správy CHKO, NP, RCOP
- ✓ **227 bariér** s veľmi vysokou prioritou spriechodnenia „1“ a „2“;
- ✓ Mimo aktuálneho vodného plánu identifikovala ŠOP ďalších 206 bariér s potrebou spriechodnenia (19 s prioritou 1; 57 s prioritou 2); z ktorých navrhla v prebiehajúcom cykle spriechodniť 15 bariér,
- ✓ Celkom potreba spriechodnenia cca 242 priečných bariér na tokoch.

Metodické usmernenie MŽP SR – implementácia (ŠOP)

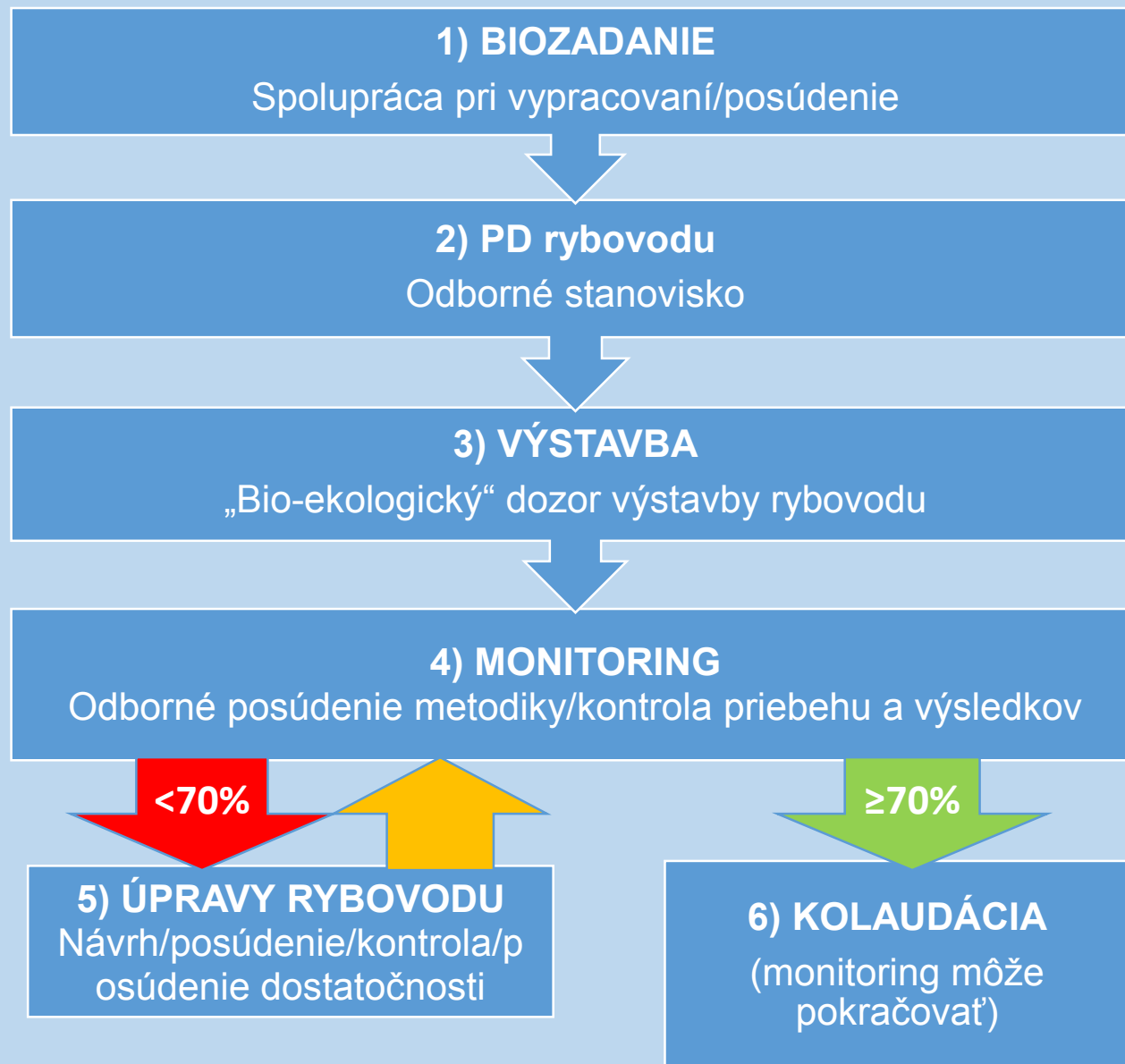
 Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky

Určenie vhodných typov rybovodov podľa typológie vodných tokov
Metodické usmernenie

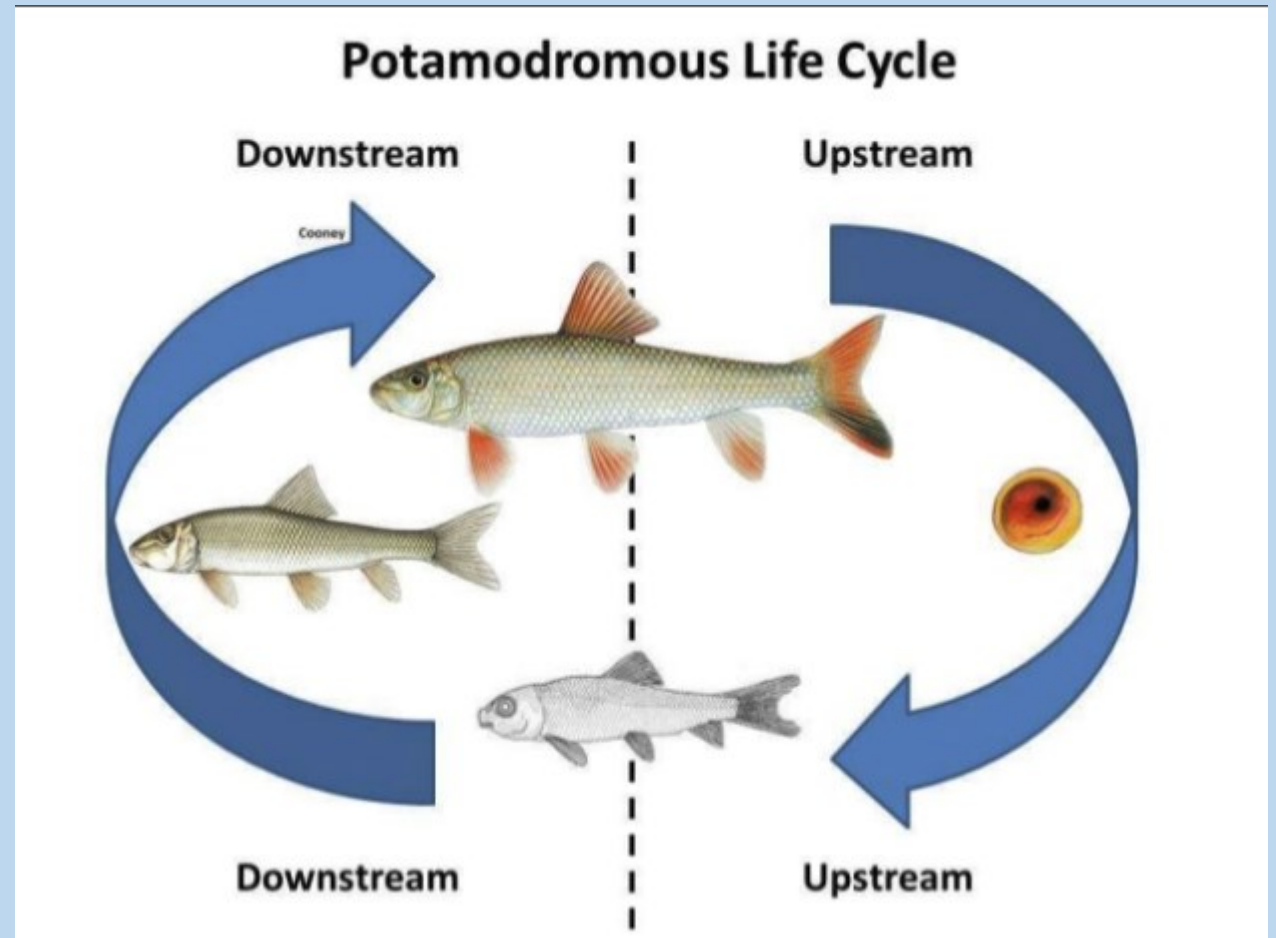
 VÝSKUMNÝ ÚSTAV VODNÉHO HOSPODÁRSTVA

BRATISLAVA, JÚN 2015

Prečo je potrebná obnova pozdĺžnej konektivity tokov?

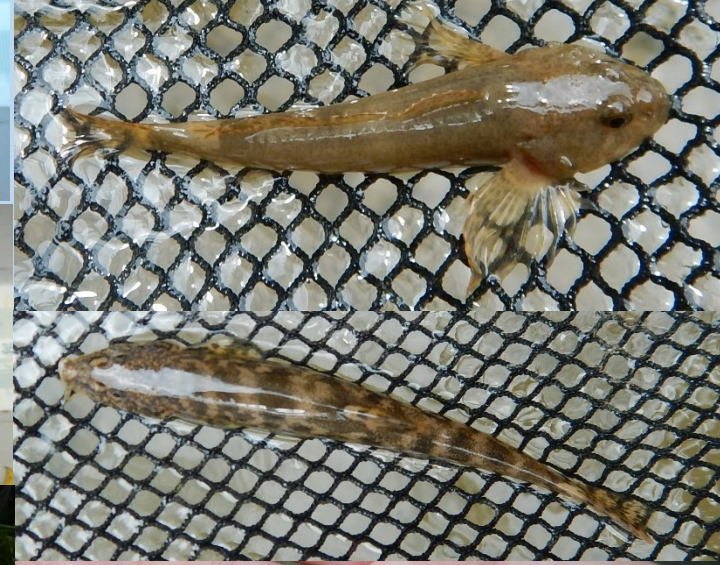
- Zabezpečenie pozdĺžnej priechodnosti tokov pre migrácie ichtyofauny a ostatných vodných organizmov pozdĺž riečneho kontinua
- **Potamodrómne**/diadrómne neresové migrácie
- Ostatné typy migrácií (potravné, juvenilné, kompenzačné,

Zdroj:

<https://www.slideshare.net/40024/fish-migration-and-fish-passes>

Príklady migrantov

Aktuálne prebiehajúce úlohy (pozdĺžna konektivita)

Biozadania a projekty rybovodov

- Váh – VD Krpeľany, VD Žilina, VD Trenčianske Biskupice, hať Selice
- Malý Dunaj – hať Čierna voda, MVE Nová Dedinka (biokoridory)
- Turiec (hať Martin – štúdiá WWF; NP Veľká Fatra, SRZ požiadavka na celokorytové spriechodnenie)
- Ipeľ – kladné vyjadrenia k 3. projektom (Boľkovce, Trebelovce, Nitra nad Ipl'om)
- Slaná – Gemerská panica (celokorytové riešenia - sklzy)
- Okna – návrh riešenia revitalizáciou toku
- Hučava – Očová 2 stupne (1 x odstránenie bariéry)
- Hron – Polomka (2 x stupne – celokorytové sklzy)
- Rohozná (Pohronská polhora), Starohorský potok

Biodozor a monitoring rybovodov

- potreba správneho nastavenia technických parametrov rybovodov – aktuálne by mali spĺňať požiadavky MU MŽP SR (VÚVH 2015)
- Potreba posúdenia rybovodu už v čase jeho projektovania odb. spôsobilou osobou (ichtyológ, hydraulik), tiež počas realizácie výstavby (biodozor – mal by byť prítomný aj vyškolený pracovník ŠOP SR)
- ichtyologické monitorovanie funkčnosti rybovodu (potreba začať monitoring už v čase skúšobnej prevádzky RP aby bolo možné včas podchytiť prípadné nedostatky a vykonať potrebné úpravy).

Návrhy na úpravy a rekonštrukciu existujúcich „problematických“ rybovodov

- Nefunkčný, resp. nedostatočne účinný rybovod ($E < 70 \%$) = migračná bariéra → povinnosť spriechodniť (napr. dolný a stredný Hron, Dolná Nitra, Váh, Turiec, Hornád a ďalšie)
- Zadáania na rekonštrukciu/opravu RP, drobné úpravy, väčšie zásahy (potreba PD)
- Spolupráca SRZ, Správy CHKO/NP/RCOP, SVP, vlastník vodnej stavby atď.

Problematické stavby

Problém turbínovej mortality

- Pri prechode rýb cez turbíny elektrární môže dochádzať k významnému poškodeniu alebo k mortalite rýb. Ryby podstupujú stres (šok z pohyblivých al. pevných častí turbín, náhle zrýchlenie alebo spomalenie, zmeny tlaku a podtlak).
- Niektoré i potamodrózne druhy migrujú na vzdialenosti 10-tok až 100viek km, preto by význam tejto migrácie nemal byť podceňovaný.
- Riešenia: mechanické zábrany (mreže), behaviorálne clony (elektronické odpudzovače), navedenie rýb do RP, nestavať ďalšie MVE na už zaťažených tokoch.

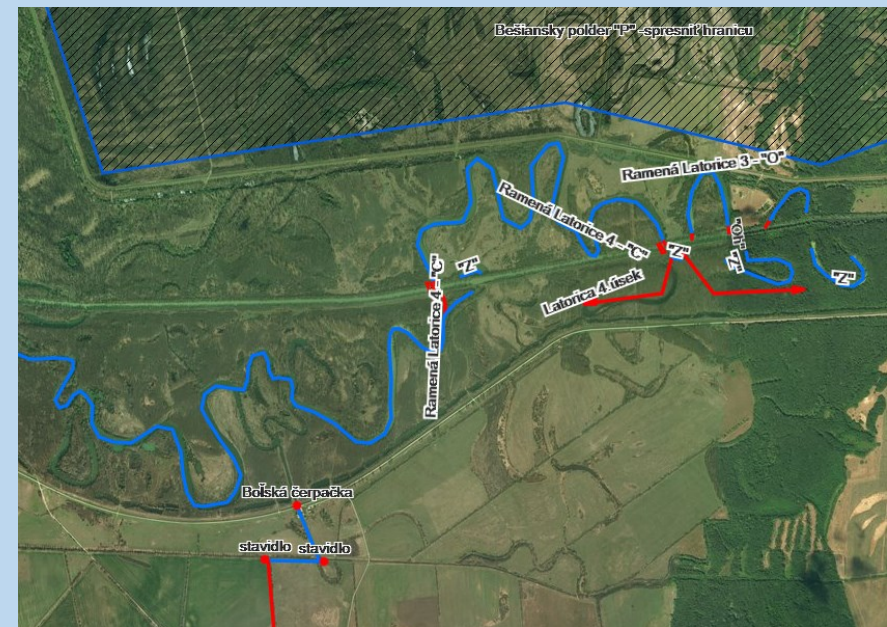
Zdroj: www.Topky.sk

Zdroj: www.google.sk

Obnova laterálnej konektivity

- ŠOP SR aktuálne spolupracuje pri celoplošnom návrhu opatrení obnovy tzv., laterálnej konektivity riek a inundačných vôd
- Celoslovenská prebiehajúca úloha (Záhorie - Morava, Podunajsko - Dunaj, Váh, Hron, Ipeľ; Východoslovenská nížina: Bodrog, Latorica, Uh, Tisa)
- Zapojenie odborníkov zo správ CHKO Záhorie, Dunajské luhy, Ponitrie, Latorica, Vihorlat – nížinné rieky
- Hlavný cieľ úlohy – obnoviť prepojenie hlavných tokov s bočnými inundačnými vodami pre možnosť laterálnej migrácie ichtyofauny (najmä fytofilné a fytolitofilné druhy rýb)

Prečo je potrebná obnova laterálnej konektivity?

- Vytvorenie podmienok pre laterálne migrácie ichtyofauny na nerisiská, prípadne iné biotopy v inundácii.
- Reprodukčné migrácie, najmä fytofilných a fytolitofilných druhov rýb, juvenilné migrácie medzi hlavným tokom a inundačnými vodami.
- Migrácie na zimoviská v inundačných vodách a pod.
- Zachovanie mozaiky biotopov

Ostatné úlohy súvisiace s „agendou ochrany rýb“

- Pripomienkovanie a účasť na tvorbe legislatívnych predpisov (monitoring, rybovody, ochrana rýb), koncepčných a strategických dokumentov
- vydávanie stanovísk pre orgány štátnej správy OP, posudzovanie projektov vodných stavieb.
- Monitoring chránených druhov rýb a mihul'ovcov
- Spolupráca s VÚVH - testovanie vodných tokov z hľadiska kritérií RSV
- Spolupráca so SRZ pri druhovej ochrane ohrozených druhov rýb,
- Spolupráca s vedeckými inštitúciami pri riešení odborných úloh (monitoring, reporting druhov európskeho významu a pod.)

Ďakujem vám za pozornosť !

